

Lietuvos Respublikos Seimo Aplinkos apsaugos komiteto pirmininkui
Linui Jonauskui ir nariams; aak@lrs.lt
Lietuvos Respublikos Seimo Kaimo reikalų komiteto pirmininkui
Broniui Ropei ir nariams; kaimorkt@lrs.lt

2026-05-04

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MIŠKŲ ĮSTATYMO IR SU JUO SUSIJUSIŲ ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ

Lietuvos geografų draugija teikia pastabas ir pasiūlymus Lietuvos Respublikos miškų įstatymo (toliau – Miškų įstatymas) ir su juo susijusių įstatymų projektų. Pasiūlymus teikiame atsižvelgdami į 2025 m. gruodžio 3 d. Vyriausybės išvadą Nr. 843.

Nors Aplinkos ministerijos parengtam Miškų įstatymo projektui ir Vyriausybės išvadai tiesiogiai, o taip pat ir per skėtinę organizaciją (Aplinkosaugos koaliciją) teikėme daug pastabų ir į daugumą jų neatsižvelgta, tačiau aktyviai pasisakėme, kad Miškų įstatymo pakeitimai turi būti perduoti svarstymams Seime. Šiuo metu galiojantis Miškų įstatymas yra itin probleminis, neatliepia strateginių valstybės poreikių, visuomenės bazinių (ekologinių ir socialinių) poreikių, teisėtų jos lūkesčių, ir todėl privalo būti keičiamas.

MIŠKŲ VALDYMAS

Atkreipiame dėmesį į šias pagrindines problemas:

Miškų įstatymo projektas neįpareigoja institucijų ir valstybinių miškų valdytojo vystyti ir įgyvendinti kompleksinę, tvarią bei ekologinius, socialinius, ekonominius nemedieninius ir ekonominius medieninius interesus integruojančią miškininkystę, nesudaro prielaidų tarpinstitucinio bendradarbiavimo ir tarpdiscipliniškumo didėjimui.

3 ir 4 straipsniuose, kuriuose apibrėžiamos Vyriausybės įgaliotų institucijų, tarp jų ir Miškų urėdijos funkcijos, visas dėmesys skiriamas ne į bazinių miškų funkcijų (ekologinių ir socialinių) stiprinimui ir palaikymui, bet vien tik su medienos gavyba susijusių funkcijų realizavimui ir miškų tvarkymui siekiant tik šio tikslo, o tai akivaizdžiai neatliepia **Nacionaliniame miškų susitarime** (toliau – NMS) pasiektų susitarimų.

Atsižvelgdami į šias problemas siūlome keisti šias Miškų įstatymo projekto formuluotes:

2 str. 11 d. (sąvoka „Kompleksinė miškų ūkio veikla“)

Kompleksinė miškų ūkio veikla – veikla, apimanti miškų įveisimą, atkūrimą, priežiūrą, apsaugą, racionalų miško išteklių naudojimą, medienos ruošą ir prekybą mediena, miško ištekliais ir biokuru, taip pat miško ekosistemų funkcijų vykdymo užtikrinimą ir palaikymą, gamtos vertybių apsaugą, gamtotvarkos priemonių miškuose įgyvendinimą, **rekreacinės aplinkos formavimą, gyvenamosios aplinkos apsaugą, kultūros ir dvasinių vertybių miškuose apsaugą, taip pat techninės (įskaitant ir rekreacinę) miško infrastruktūros įrengimą ir priežiūrą.**

Argumentacija:

1. *kompleksinė miškų ūkio veikla privalo būti kompleksiška apibrėžtimi, pasižymėti veiklos planavimo integralumu, ir pamatuojama įvairiapusiais rodikliais.*
2. *valstybinės miškų urėdijos medienos auginimo ir naudojimo veiklas turi lydėti ir vertybių miškuose apsaugos veiklos.*

2 str. (papildoma dalis) (nauja sąvoka „Suinteresuota visuomenė“)

Suinteresuota visuomenė – vienas arba daugiau fizinių ar juridinių asmenų, kuriems daro arba gali daryti poveikį miško tvarkymo ir naudojimo sprendimai, arba kurie yra suinteresuoti šių sprendimų procesu. Pagal šią apibrėžtį asociacijos ir kiti viešieji juridiniai asmenys (išskyrus valstybės ar savivaldybės, jų institucijų įsteigtus juridinius asmenis), kurie įsteigti teisės aktų nustatyta tvarka ir skatina aplinkos apsaugą, visais atvejais laikomi suinteresuotais asmenimis.

Argumentacija:

1. *miškai yra svarbūs gyvenamosios aplinkos elementai, nuo kurių būklės bei tvarkymo režimo priklauso ir teisės į sveiką ir švarią aplinką įgyvendinimas. NMS daug susitarimų yra orientuoti į suinteresuotos visuomenės įtraukimą į sprendimų priėmimą ir informavimą (NMS skyrius 3.).*
2. *Iki šiol Miškų įstatyme prie miškų gyvenantys gyventojai ir kiti suinteresuoti asmenys nebuvo Miškų įstatymo subjektai, nors yra svarbi miškų politikos suinteresuota šalis. Siūlome pernaudoti Orhuso konvencijos ir Aplinkos apsaugos įstatymo suinteresuotos visuomenės sąvoką, pritaikant ją miškų sričiai.*

4 str. 2 d. 7) užtikrina valstybinių miškų **rekreacinės infrastruktūros planavimą, įrengimą, nuolatinę priežiūrą**, ekosistemų atliekamų funkcijų įvairovę ir plėtrą.

8) Vykdamas kompleksinę miškų ūkio veiklą formuoja palankias miško ekosistemų apsaugos, atkūrimo sąlygas, didina jų vientisumą.

Argumentacija:

1. *Itin abstraktus VMU priskiriamos funkcijos (funkcijų) įvardinimas nesukuria aiškumo ir neformuoja aiškos prievolės atlikti bazinių (ekologinių ir socialinių) valstybinio miško funkcijų visaverčiam realizavimui. (Pvz. didesnę dalį miško ekosisteminių funkcijų atlieka pats miškas savaime, be papildomo įsikišimo. Ir netgi priešingai, kuo mažesnės ūkinio pobūdžio intervencijos, tuo efektyviau ir didesnėje įvairovėje jos atliekamos.)*

2. *Dėl to būtinas labai aiškus ir nedviprasmiškas funkcijų įvardinimas išskiriant socialinę ir ekologinę VMU funkcijas.*

3. *To neatlikus bus išlaikoma esama valstybinių miškų naudojimo orientuoto tik į medienos gavybą situacija, nebus sukurtos realios prielaidos socialinio ir ekologinio intereso funkcijų realizavimui.*

4. *Dabartinė VMU valdomos rekreacinės infrastruktūros būklė, erdvinė sklaidos tolygumas ir kiekis (aptarnavimo pajėgumai) lyginant su analogiškais esančiais Estijos Respublikoje, yra žemame kiekybiniame ir ypač kokybiniame lygyje (Pvz. valstybiniuose miškuose esančių ir prižiūrimų **poilsiaviečių momentinis potencialas** (skaiciuojant individualiomis poilsiautojų grupėmis) **LT-85vnt; EE-1200vnt.**)*

4 str. 3 d. (VMU funkcijos, finansuojamos iš AM asignavimų)

Šio straipsnio 2 dalies 1–76 punktuose nurodytos funkcijos finansuojamos iš Aplinkos ministerijai atitinkamais metais patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų ir (arba) kitų lėšų.

Argumentacija:

1. *2 dalies 7 punktu įrašyta funkcija „7) užtikrina valstybinių miškų ekosistemų atliekamų funkcijų įvairovę ir plėtrą lygiavertį prioritetą teikiant miško ekosistemų ekologinėms, socialinėms ir ekonominėms funkcijoms“ (**aukščiau siūlomos 7 ir 8 funkcijos**) negali būti finansuojama papildomai, nes atliepimas visų – socialinių, ekologinių, ekonominių – poreikių yra tvarios miškininkystės pagrindas. Pažymėtina ir tai, kad pagal konstitucinę doktriną valstybei nuosavybės teise priklausantis turtas turi būti tvarkomas taip, kad jis tarnautų bendrai tautos gerovei, visos visuomenės interesui. Valstybės turtas yra viena iš priemonių užtikrinti viešąjį interesą, socialinę darną.*

6 str. (pirmumo teisė įsigyti mišką)

Siūlome atstatyti dabar galiojančio Miškų įstatymo 4¹ straipsnyje galiojantį reglamentavimą, patikslinant 1 d. 2 p.:
2) asmuo, nuosavybės teise turintis ~~miškų ūkio paskirties~~ žemės sklypą, kuris ribojasi su parduodamu miškų ūkio paskirties žemės sklypu.

Argumentacija:

1. Gretimų miškų išpirkimas yra svarbus gyvenamosios aplinkos apsaugai, o taip pat užtikrinant ir apsaugant greta esančio miško teikiamas ekosistemų paslaugas.
2. Bendruomenėms ir suinteresuotiems vietos gyvenamosios aplinkos apsauga asmenims turi būti sudaromos lygiavertės sąlygos įsigyti greta esantį miškų ūkio paskirties žemės sklypą nepriklausomai nuo besiribojančio žemės sklypo paskirties, nes tik tokiu būdu gali būti užtikrinamas jų gyvenamosios aplinkos kokybė.

MIŠKŲ PLANAVIMAS

Atkreipiame dėmesį į šias pagrindines problemas:

1. Ūkinių, aplinkosauginių ir rekreacinių veiklų miškuose planavimas, kuriam šiuo metu galiojanti tvarka turėtų sudaryti pilnas galimybes, dėl kai kurių teisinio reguliavimo aspektų, o ypač dėl akivaizdaus atvirumo ir integralumo trūkumo neveikia taip, kad derėti su kitų visuomenės interesų- teritorijų planavimo sričių poreikiais bei jų teritoriniais sprendiniais.
2. Dabar svarstomo Miškų įstatymo projekto sudėtyje šiuo metu galiojančią miškų teritorinę planavimo sistemą ketinama visiškai panaikinti atsisakant specialiųjų planų rengimo (miškų tvarkymo schemos) ir ženkliai sumažinant būtinus vidinės miškotvarkos projektų rengimo atvejus. Tai savo ruožtu stipriai padidins miškų naudojimo ir apsaugos neapibrėžtumą tiek trumpalaikėje, tiek ir ilgalaikėje perspektyvoje. Miškų ekosistemoms, kurios turi santykinai didžiausią natūralumą, ir kurioms būtini nuoseklūs, ilgalaikiai bei visapusiškai apsvaistyti sprendimai, tai turės pražūtingų pasekmių.
3. Į esamą teritorijų planavimo sistemą ne tik teoriškai bet ir praktiškai integruota miškų planavimo sistema žymiai labiau užtikrintų tarpdisciplininį specialistų bendradarbiavimą, įvairių sričių kompetencijų taikymą priimant sprendimus dėl miškų plėtros, naudojimo, apsaugos, sudarytų prielaidas planuotojų kvalifikacijos kėlimui. Tai savo ruožtu padėtų atsižvelgti į vietos socialinius, kultūrinius ir ekologinius poreikius,

laikmečio specifiką, suinteresuotų grupių poreikius, turėtų įtvirtintus bendruosius kontrolės mechanizmus.

4. Gera organizuotas įvairių lygmenų bendrasis ir specialusis teritorijų planavimas iš esmės ir jautriai atsižvelgiant į konkrečios vietos specifiką spręstų miškų priskyrimo miškų grupėms klausimą išvengiant imperatyvinio-mechaninio pobūdžio nuostatų, kuriomis dabar vadovaujamasi ir ketinama vadovautis. Dabartiniame Miškų įstatyme formuojama miškų priskyrimo miškų grupėms tvarka bus nelanksti ir neatlieps visuomenės poreikių ir ypač kiekvienos konkrečios vietos specifinės situacijos.

5. Griežtai nepritariame Vyriausybės nutarimo projekte siūlomam pakeitimui, pagal kurį Valstybinė miškų tarnyba ne tik rengtų, bet ir tvirtintų miškų priskyrimo miškų grupėms planus. Toks pakeitimas miškų priskyrimą miškų grupėms padarytų dar uždaresnį ir dar mažiau skaidrų.

Svarbūs šie NMS punktai:

3.2.1. Užtikrinti, kad rengiami miškų planavimo ir saugomų teritorijų dokumentų tikslai ir turinys būtų kompleksiniai, t. y. atliepiantys ekonomines, ekologines ir socialines miškų funkcijas. Siekiant geresnės dokumentų kokybės.

3.2.2. Tobulinti visuomenės ir suinteresuotų grupių įtraukimo į sprendimų priėmimą miškų tvarkymo klausimais tvarką, suteikiant suinteresuotosioms šalims daugiau galių teikti motyvuotus pasiūlymus ir pastabas dėl šių sprendimų, numatant, kaip tokie pasiūlymai nagrinėjami ir tvirtinami arba atmetami.

3.2.3. Tobulinti visuomenės informavimą apie pradedamus ar vykstančius miškų tvarkymo, priežiūros ir planavimo ar projektavimo dokumentų rengimo procesus; užtikrinti, kad planuojamoje teritorijoje veiklą vykdantys, turtą turintys asmenys, taip pat besiribojančių sklypų savininkai ir bendruomenės būtų tinkamai informuojami, atsižvelgiant į jų galimybes (derinant elektronines ir analogines priemones, informavimo būdus).

3.2.5. Užtikrinti, kad visi galutiniai miškų planavimo ir valstybinių miškų projektavimo dokumentai būtų vieši ir patogiai prieinami.

Atsižvelgdami į šias problemas siūlome keisti šias Miškų įstatymo projekto formuluotes:

Papildyti Miškų įstatymo projektą atskiru straipsniu skyriuje (III SKYRIUS MIŠKO TVARKYMAS IR NAUDOJIMAS), taip, kad jame būtų aiškiai pristatyta miškų planavimo dokumentų sistema, skirtingo lygmens planavimo dokumentų tipai (pvz. specialieji planai, vidinės miškotvarkos projektai), jų rengimo tikslai, uždaviniai, bei sąsajos su Teritorijų planavimo įstatymu, tuo užtikrinant, kad miškų planavimo sistema atitiktų bendrą visoms ūkio

sritims, ir skirtingo pobūdžio teritorijos dalims taikomą teritorijų planavimo logiką, įstatymu būtų užtikrintos galimybės suinteresuotiems kitų sričių specialistams (ne vien miškininkams) lygiaverčiai dalyvauti planavime, ir tuo pačiu visuomenei įsitraukti į sprendimų priėmimo procesą.

14 str. Miškotvarkos projektas Miško teritorijų planavimas

Miško žemės teritorijos tvarkomos ir veikla jose plėtojama pagal **bendruosius planus ir specialiojo teritorijų planavimo dokumentus ir jais nustatomus reglamentus**, parengtus vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymo nuostatomis, taip pat pagal vidinės miškotvarkos projektus, tikslines programas, gamtotvarkos planus, veiksmų planus.

Formuojant miško žemės tvarkymą ir naudojimą sistemą, ar jos dalis rengiami šie teritorijų planavimo dokumentai:

- *Miškų tvarkymo schemas*
- *Vidinės miškotvarkos projektai*

Argumentacija:

1. *Dabar numatomi pokyčiai (miškų planavimo sistemos atsisakymas) sudarys sąlygas probleminių situacijų kiekio didėjimui, ir tuo pačiu ilgalaikiam bendros miškų būklės blogėjimui.*

2. *Ilgalaikis (strateginio pobūdžio) miškų planavimas, papildžius planų rengimo taisykles ir užtikrinus skirtingų sričių specialistų dalyvavimą jų rengimo procese, padėtų atlikti visų miško naudotojų interesų teritorinį subalansavimą.*

3. *Neišlaikius esamos miškų planavimo struktūros 2/3 visų miškų liktų be integruotu planavimu pagrįstų sprendimų (1/3 miškų teritorijose dalinius teritorijų planavimo uždavinius sprendžia saugomų teritorijų specialieji planai), o tai reiškia labiau chaotišką strateginiais valstybės tikslais negrindžiamą miškų naudojimą.*

4. *Miškų sritis, nepapildžius teikiamo Miškų įstatymo projekto nurodytomis nuostatomis, taptų vienintele sritimi, ir vienintele LR teritorijos teritorijos dalimi, kur sprendimai priimami nepagrindžiant ilgalaikiais teritorijų planavimo sprendiniais.*

Lietuvos geografo draugijos prezidentas

Danielius Jurčiukonis

Kontaktinis asmuo – **dr. Ričardas Skorupskas**

El. p. ricardas.skorupskas@gf.vu.lt.